

یا لطیف

چکیده

در این مجال به فن‌شناسی، آسیب‌شناسی و ارائه‌ی طرح حفظ و مرمتِ تزئینات "طلاکاری روی سنگ" در دوره‌ی قاجار پرداخته شده است. با استناد به نمونه‌های شناسایی شده، تزئینات طلاکاری روی سنگ در دوره‌ی قاجار به دو شیوه‌ی "طلاچسبان روی سنگ" و "لایه‌چینی روی سنگ" انجام می‌گرفته است. نمونه‌های چندی از این تزئینات خاص، مربوط به ادوار مختلف هنر ایران تاکنون شناسایی شده‌اند که در این میان بیشترین تعداد متعلق به دوره‌ی قاجار است. متأسفانه این هنر امروزه به دست فراموشی سپرده شده و در تزئینات معماری کاربردی ندارد. همچنین تاکنون به بررسی روش‌ها و مواد مصرفی در اجرای این تزئینات پرداخته نشده است. علاوه بر این، نمونه‌های برجای مانده نیز به واسطه‌ی ساختار آسیب‌پذیرشان، فاصله‌ای تا تخریب کامل ندارند. بدین‌گونه لزوم انجام پژوهشی در باب فن‌شناسی و آسیب‌شناسی این تزئینات احساس می‌شود تا بدین‌صورت اقداماتی در راستای حفظ این میراث ملی خلاقانه و گمنام انجام پذیرد. از آنجا که تهران پایتخت ایران در دوره‌ی قاجار بوده و مجموعه‌ی کاخ گلستان به عنوان ارگ سلطنتی ایران در این دوره- در بردارنده‌ی بناهایی با تزئینات منحصر به فرد- نماینده‌ی معماری و تزئینات معماری در این دوره‌ی خاص در تهران است، به بررسی نمونه‌های موجود در این مجموعه پرداخته شده است.

پس از شناسایی و معرفی نمونه‌های موجود در هنر ایران، به ذکر تاریخچه‌ی مختصر تهران و ارگ سلطنتی و بررسی نمونه‌های این تزئینات در دوره‌ی قاجار پرداخته شده و سپس با استناد به اطلاعات به دست آمده از روش‌های شیمی‌تر، آنالیزهای دستگاهی، مطالعات میدانی، مصاحبه‌ی حضوری، مشاهدات میکروسکوپی و نمونه‌سازی، فن‌شناسی و آسیب‌شناسی این تزئینات اعم از طلاچسبانی و لایه‌چینی انجام گرفته و در نهایت یک طرح پیشنهادی غیر عملیاتی جهت حفظ و مرمت این تزئینات ارزشمند ارائه شده است.

نتایج مطالعات و بررسی‌ها، تفاوت‌هایی را در مواد و مصالح مصرفی و روش‌های اجرای تزئینات لایه‌چینی روی سنگ در دوره‌ی قاجار، در مقایسه با تکنیک لایه‌چینی بر روی تکیه‌گاه‌های گچی نشان می‌دهد. این در حالیکه به نظر می‌رسد روش‌های طلاچسبانی روی سنگ در ادامه‌ی روش‌های رایج در گذشته باشد. بررسی‌های آسیب‌شناسانه، نشان از حساسیت

فوق‌العاده‌ی این تزئینات در برابر نوسانات حرارتی و رطوبتی دارد و بدین‌گونه در راستای حفاظت از این تزئینات، فراهم آوردن شرایط محیطی عاری از نوسانات رطوبتی و حرارتی از اهمیت فوق‌العاده برخوردار است.

کلید واژگان: طلاکاری، طلاچسبان، لایه‌چینی، تزئینات روی سنگ، قاجار، کاخ گلستان، تهران